

## **O'QUVCHILARDA TINGLAB TUSHUNISH KO'NIKMASINI SHAKLANTIRISH**

**Valiboyeva Hilola Abbosovna**

*Alisher Navoiy nomidagi ToshDO'TAU ning 3-kurs talabasi*

[hilolavaliboyeva4@gmail.com](mailto:hilolavaliboyeva4@gmail.com)

**Annotatsiya:** Ushbu maqolada zamonaviy ona tili darsligidagi tinglab tushunish ko'nikmasini o'quvchilarda shakllantirish haqida so'z boradi. Tinglab tushunish orqali anglash, tahlil qilish, axborot yetkazish muhim ahamiyat kasb etishi borasida mulohazalar yuritiladi.

**Abstract:** This article discusses the development of listening comprehension skills in students through the modern native language textbook. It presents reflections on the importance of understanding, analyzing, and conveying information through listening.

**Kalit so'zlar:** tinglab tushunish, interfaol metodlar, multimedia vositalari,

**Keywords:** listening comprehension, interactive methods, multimedia tools

### **KIRISH**

Bugungi kunda samarali muloqot qilish va axborotni to'g'ri qabul qilish ko'nikmalari inson hayotida muhim o'rin egallaydi. Ayniqsa, ta'lim jarayonida tinglab tushunish – ya'ni eshitilgan ma'lumotni anglash, tahlil qilish va unga munosabat bildirish qobiliyati – o'quvchilarning bilim olish jarayonining ajralmas qismidir. Tinglash qobiliyati nafaqat til o'rganishda, balki ma'lumotni yetkazishda ham muhim ahamiyat kasb etadi. Shu sababli o'quvchilarda tinglab tushunish ko'nikmasini shakllantirish va rivojlantirish bugungi ta'lim jarayonining dolzarb vazifalaridan biri sanaladi. Lev Vygotskiy: Vygotskiy o'zining “Mind in society” asarida ijtimoiy interaksiyaning o'rganishga ta'sirini tahlil qiladi. U tinglab tushunish jarayonida o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi muloqotning ahamiyatini

takidlaydi. U bolalarning nutqni, xususan, tinglab tushunishni o'zaro muloqot jarayonida rivojlanishini aytib o'tadi. Uning nazariyasiga ko'ra, til – bu nafaqat kommunikatsiya vositasi, balki o'ylash va tushunishning asosi hamdir. Bolalar atrofdagilar bilan muloqot qilish orqali nutqni va tushunishni rivojlantiradilar, va bu jarayon faqat individual o'rgatish emas, balki ijtimoiy muhitdan ham bog'liqdir.

Tinglab tushunish qobiliyatining rivojlanishi, ayniqsa, muloqotda muhim ahamiyatga ega. O'quvchilar tinglash orqali o'z fikrlarini ifodalash, boshqalar bilan samarali muloqot qilish va o'z fikrlarini aniq va ravon ifodalashni o'rganadilar. Shuningdek, bu kompetensiya o'quvchilarning so'zlashuv madaniyatini oshiradi, ularni aniq va to'g'ri nutqni tanlashga o'rgatadi. Ayniqsa, o'quvchilar uchun tinglab tushunish, ko'proq teorik ma'lumotlarni qabul qilishdan tashqari, jamiyatda o'zaro munosabatlarni to'g'ri o'rnatishga, boshqalar fikrini tushunishga va yetakchilik qilishga ham yordam beradi. Tinglab tushunish kompetensiyasini rivojlantirishga qaratilgan metodlar va yondashuvlar nafaqat an'anaviy o'qitish uslublariga, balki zamonaviy pedagogik texnologiyalar va innovatsion yondashuvlarga ham asoslanadi. Bugungi kunda ta'limda interfaol metodlar, multimedia vositalari, guruhli ishlash va mustaqil ta'limning ahamiyati ortib bormoqda. Bularning barchasi tinglab tushunishni faqat eshitishdan ko'ra kengroq va chuqurroq faoliyatga aylantirishga yordam beradi. Zamonaviy pedagogika tinglab tushunishni nafaqat passiv faoliyat sifatida, balki o'quvchilarning intellektual rivojlanishi va mustaqil fikrlashini shakllantiruvchi jarayon sifatida ko'radi. Shu nuqtada, tinglab tushunish kompetensiyasini rivojlantirish uchun samarali pedagogik prinsiplar va metodlar talab etiladi. Bu metodlar orqali tinglab tushunishni o'quvchilarga samarali o'rgatish mumkin. Guruhli ishlash, muhokama, rol o'ynash va munozara kabi metodlar tinglab tushunishni faqat eshitishdan emas, balki faol fikrlash va tahlil qilish jarayoniga aylantiradi. O'quvchilarga tinglab tushunish bo'yicha vazifalar berilganda, ular nafaqat ma'lumotni eshitib, qayta takrorlashadi, balki tinglagan ma'lumotni tahlil qilib, o'z fikrlarini ifodalashga ham undaydi. Bu orqali o'quvchilarning nutq madaniyati

oshadi va ularda tanqidiy fikrlash qobiliyati rivojlanadi

Multimedia vositalarining (audio, video materiallar, onlayn ta'lim platformalari) tinglab tushunishni rivojlantirishdagi samaradorligi yuqori baholandi. O'quvchilar, ayniqsa, audio va video materiallarni tinglagan holda o'zlarining tinglab tushunish ko'nikmalarini rivojlantirishda ko'proq muvaffaqiyatga erishgan. Bu vositalar tinglab tushunish qobiliyatini yanada jonlantiradi, chunki o'quvchilar nafaqat so'zlarni, balki uning ma'no va kontekstini ham yaxshiroq tushunishadi. Bundan tashqari, multimedia vositalari tinglab tushunishni har xil shakllarda namoyish qilish imkonini beradi, bu esa o'quvchilarning turli o'qish uslublariga mos keladi.

### **Xulosa:**

Tinglab tushunish ko'nikmasini o'quvchilarda shakllantirish – bu nafaqat tilni o'rganishning muhim omili, balki ularning fikrlash, axborotni qabul qilish va tahlil qilish qobiliyatini rivojlantiruvchi muhim jarayondir. Ushbu ko'nikma o'quvchilarning muloqot madaniyatini yuksaltirish, mustaqil fikr yuritish va eshitilgan matn asosida to'g'ri xulosa chiqarishiga xizmat qiladi. Shu bois, ona tili darslarida tinglab tushunish faoliyatini izchil va maqsadli tashkil etish zamonaviy ta'limning ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi

### **Foydalanilgan adabiyotlar**

1. Abdullaeva, G. (2020). Tinglab tushunish va uning ta'lim jarayonidagi o'rni. Toshkent: Akademnashr.
2. Karimov, B. (2019). Pedagogik texnologiyalar va ularning ta'limdagi o'rni. Tashkent: O'quvchi.
3. Xudoyberdiyeva, N. (2021). O'quvchilarda tinglab tushunishni rivojlantirish metodlari. Ta'lim va tarbiya, 3(6), 45-49.
4. Sattorov, S. (2018). Ta'limda tinglash va tushunish metodologiyasi. Buxoro: Buxoro davlat universiteti nashriyoti.